

академія» вітає вас! - Цифровий архів Острозької академії.

URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/7598/1/4.pdf> (дата звернення: 29.09.2024).

2. Красун А., Турчин Я. Бідність в Україні та шляхи її подолання. URL: [http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25653/16-](http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25653/16-Krasun.pdf?sequence=1)

Krasun.pdf?sequence=1 (дата звернення: 29.09.2024).

3. Махмудов Х. З., Бурлака О. Проблеми бідності населення України та шляхи їх розв'язання. Wayback Machine.

URL: https://web.archive.org/web/20190430223114id_/http://dse.org.ua/arhcive/15/14.pdf (дата звернення: 29.09.2024).

4. Хомяк М. Я. Бідність в Україні: сучасні виміри. *Грані*. 2014. № 3 (107), берез. С. 145–150 (дата звернення: 05.10.2024).

5. Мельниченко О. А. Бідність в Україні: сутність проблеми та шляхи її розв'язання. *Демографія та соціальна економіка*. 2012. № 2 (18). С. 124–131 (дата звернення: 05.10.2024).

Оксана Роздайбіда,

*здобувачка другого рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: Наталія Олексюк,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
Університет імені Володимира Гнатюка*

РОБОТА ВІДДІЛУ У СПРАВАХ ДІТЕЙ З ДІТЬМИ

СОЦІАЛЬНО ВРАЗЛИВИХ ГРУП ЯК ВАЖЛИВА СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми у загальному вигляді. Соціальна політика України спрямована на допомогу, забезпечення, підтримку, захист та обслуговування різних соціальних і демографічних груп населення. У першу чергу це стосується соціально вразливих сімей – тих, які мають високий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих внутрішніх та/або зовнішніх чинників [1; 4, с. 5]. Ефективні соціальні допомога, забезпечення, підтримка, захист та обслуговування – це не лише гарантовані державою соціальні виплати вразливим сім'ям, а насамперед розвинена система соціальних послуг, які надаються з урахуванням особливостей і потреб різних категорій вразливих сімей та орієнтується на покращення якості їх життя [2; 10, с. 12]. Окрім того, входження України до Європейського Союзу також

передбачає упровадження європейських стандартів і підходів до надання соціальних послуг вразливим сім'ям та забезпечення прав дітей у них [5, с. 77].

Маємо враховувати, що, відповідно до міжнародного досвіду соціальної роботи, першочерговим завданням фахівців із соціальної роботи є створення оптимальних умов для збереження сім'ї для дитини, оскільки повноцінний розвиток дитини можливий лише в сім'ї, так як саме батьки можуть створювати сприятливі для нього сімейні атмосфери та середовище [9, с. 69]. Саме тому такого важливого значення сьогодні набуває соціальна робота з дітьми вразливих категорій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вразливі групи населення – це особи/сім'ї, що різкіше, ніж інші реагують на негативні впливи політичних, соціальних, екологічних факторів вразливості та ризикують потрапити в складні життєві обставини, або уже перебувають у них [3; 4, с. 2].

До факторів вразливості відносимо: функціональні обмеження індивіда та його особливі потреби; стан здоров'я; негативний вплив на фізичний стан чи організацію життєдіяльності особи складних природних умов; вік (дитячий, літній); освіта і професія, якщо вони не відповідають соціальним умовам; відсутність соціальної підтримки; соціальна виключність; порушення прав індивіда; досвід потрапляння у катастрофу чи трагедію [2; 8, с. 173].

На основі аналізу низки наукових досліджень, усіх дітей вразливих категорій осіб, ми можемо об'єднати у три групи:

➤ діти осіб, які мають незначні ресурси для життєдіяльності та соціальної конкурентоспроможності, проте не є в стані соціальної дезадаптації (молодих батьків; діти з багатодітних і неповних сімей; діти осіб з третьою групою інвалідності; діти вимушено переміщених осіб);

➤ діти осіб, дезадаптованих внаслідок перебування у складних життєвих обставинах, але які все ж не втратили можливості відновлення здатності до самостійної життєдіяльності за певних умов (діти осіб зі складними функціональними обмеженнями чи тих, хто зазнали важких травм; діти осіб, які скоїли чи стали жертвою злочину; діти постраждалих від експлуатації, насилля, торгівлі людьми осіб; діти осіб, постраждалих від природних, соціальних й техногенних катастроф; діти безпритульних та бездомних осіб; діти, які залишилися без опіки дорослих);

➤ діти осіб з тимчасовою або незворотньою втратою можливостей для самостійної життєдіяльності, які потребують постійної сторонньої допомоги у задоволенні власних потреб (осіб, що мають важкі захворювання; діти людей з функціональними обмеженнями, які потребують сторонньої допомоги) [6, с. 120; 8, с. 173].

Зростання дітей у вразливих сім'ях супроводжується низкою проблем: медичних (мають хронічні захворювання; мають проблеми з органами слуху, зору, мови; часто та

довго хворіють; перебувають на обліку у психоневролога; перенесли складні медичні операції; перенесли стреси); навчально-педагогічні (мають стійку неуспішність; пропускають заняття без поважних причин); поведінкові (мають стійкі порушення поведінки; часто конфліктують з однолітками, вчителями, батьками; мають підвищену тривожність; вживають психоактивні речовини) [5, с. 78; 7, с. 65].

Органом виконавчої влади, покликаним реалізовувати соціальну політику в сфері захисту прав дітей вразливих категорій, соціальну підтримку вразливих сімей з дітьми, розвиток сімейних форм виховання й усиновлення є відділ у справах дітей [3].

Основними принципами, на яких ґрунтується робота цього відділу з дітьми соціально вразливих груп є: дії в інтересах дітей означеної категорії; сімейно орієнтований підхід; спільна участь у заходах дітей та їх батьків; комплексність, взаємодія та інтеграція усіх суб'єктів соціальної роботи у процесі вирішення проблем дітей [1; 4, с. 9].

Алгоритм діяльності фахівця із соціальної роботи з дітьми вразливих груп передбачає: виявлення дітей означеної категорії; збір відомостей про їх взаємостосунки з оточенням, обстеження умов проживання; поглиблена діагностика дітей за критеріями інтелектуального та особистісного розвитку; оформлення індивідуальних карток дітей та розробка індивідуальних програм їх супроводу; реалізація корекційно-розвивальної роботи.

Основою цієї роботи є розвиток у дитини адекватного розуміння своїх можливостей, віра в особистісне зростання, задоволення базових потреб у підтримці, самоповазі й любові [3; 9, с. 70].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у обраному напрямі. Аналіз практики свідчить, що в межах територіальних громад відділи у справах дітей здійснюють роботу з дітьми різних вразливих категорій насамперед з формування соціального середовища дитини (сім'ї, однолітків, групи, класу), проводять роботу щодо включення дитини у ті види діяльності, які б сприяли її самореалізації (гуртки, спортивні секції, туристичні походи тощо) та підключають медичну та юридичну допомогу.

У перспективі вважаємо за доцільне більш детально дослідити закордонний досвід роботи органів влади з дітьми вразливих категорій.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, затв. наказом Міністерства соціальної політики України 31.03.2016 № 318.
2. Державний стандарт соціального супроводу сімей, у яких виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, затв. наказом Міністерства соціальної політики України 11.08.2017 № 1307.

3. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 №2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2671-19>
4. Караман О. Л. (2019). Вразливі категорії населення як об'єкт соціальної роботи в громаді / О. Л. Караман, Я. І. Юрків // *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки*. № 6 (329), жовтень. Ч. 1. С. 5–15. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2019_6\(1\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2019_6(1)_3).
5. Олексюк Н. С. (2014). Роль соціальної взаємодії школи та сім'ї у процесі соціалізації дитини. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. № 1. С. 75–80. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_1_15.
6. Олексюк Н.С. (2014). Соціалізація дітей з особливими потребами у сім'ях та побудова внутрісімейних стосунків. *Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Педагогіка*. С. 119–125.
7. Олексюк Н.С. (2019). Соціальна підтримка батьків дітей з особливими потребами як актуальна проблема. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»: зб.наук.пр. Том 2. Випуск 2 (10)*. Мукачево: Вид-во МДУ. С. 63–66. URL: <http://library.tnpu.edu.ua/index.php/naukometriia/naukovtsi-tnpu/317-alfavitnyi-filtr/o/3301-oleksiuk-nataliia-stepanivna>
8. Олійник, Г. (2020). Особливості соціалізації дітей з особливими потребами у сучасному українському суспільстві. *Social Work and Education*. Vol. 7, No. 2. Ternopil-Aberdeen, 2020. pp. 178–185. URL: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.20.2.3>
9. Сопко Р.І. (2014). Типологія потреб клієнтів соціальної роботи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. Вип. 31. С.172–174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_31_64
10. Слозанська Г. (2017). Категорії клієнтів фахівця із соціальної роботи в об'єднаній територіальній громаді. *Молодь і ринок*. № 2. С. 68–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2017_2_16.

Володимир Савка,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Правове регулювання соціального захисту учасників бойових дій полягає у встановленні та реалізації правових норм, які гарантують соціальну підтримку та захист військовослужбовців, що брали участь у бойових діях та членів їхніх сімей. Це включає забезпечення пільг, допомог, пенсійного